

Stadsnätet

ETT MAGASIN FRÅN SVENSKA STADSNÄTSFÖRENINGEN

#2 – JUNI 2025

**Samverkan och kompetens
– viktiga byggstenar
för kommuner**

Lokala nät
ska säkra digital
infrastruktur

**Hur arbetar Sveriges
regioner och kommuner
med digitalisering?**

Ledare: Kommuner och regioners utmaningar har aldrig varit mer komplicerade eller mångfacetterade	4
Hur tar sig Sveriges kommuner och regioner an digitaliseringens möjligheter och utmaningar?	5
Västra Götalandsregionens kraftsamling börjar ge resultat	6
Närhet ger styrka – så driver Dals-Ed sitt eget förvaltningsnät	8
Hur arbetar Östersund som inte har eget ägande över sin digitala infrastruktur?	10
Sveriges Kommuner och Regioner vill med ny analys tydliggöra hur kommunala stadsnät kan samverka	11
Projektet Ödrift Internet ska göra Karlstad mer robust	12
Finet utbildar all personal i krisberedskap	14
Samverkan och kompetens – viktiga byggstenar för kommuner	15

Stadsnätet

Magasinet Stadsnätet ges ut av Svenska Stadsnätetsföreningen, 1275 exemplar.

Adress Svenska Stadsnätetsföreningen
Wallingatan 22, 111 24 Stockholm

Ansvarig utgivare Mikael Ek
Redaktionschef Johanna Stavegren
Redaktionsråd Mikael Ek, Per Fröling, Camilla Jönsson, Johanna Stavegren, Carina Cohen och Louise Thorselius

Omslag Foto: Adobe Stock
Produktion Grafiskt by Kågström AB
Tryck Stibo Complete, stibocomplete.com

Rätt adress Stämmer inte din adress? Har du synpunkter på innehållet? Ring eller skriv till Stadsnätetsföreningens kansli, 08 214 930, kansli@stadsnatsforeningen.se

Svenska Stadsnätetsföreningen
Svenska Stadsnätetsföreningen
www.stadsnatsforeningen.se

Svenska Stadsnätetsföreningen är en bransch- och intresseorganisation som representerar stadsnät i närmare 200 kommuner och 125 leverantörer av tjänster och utrustning inom bredbandsområdet. Föreningen företräder därmed en absolut majoritet av de aktörer som aktivt investerar i ny modern infrastruktur för bredband i Sverige.

Svenska Stadsnätetsföreningens vision är: Stadsnätets gemensamma infrastruktur möjliggör ett tryggt digitaliserat Sverige för allt och alla.

Läs mer om Stadsnätetsföreningen på föreningens webbplats, www.stadsnatsforeningen.se.

Vi arbetar med ägardialogfrågor på Stadsnätetsföreningen

MIKAEL EK
Vd
E-post: mikael.ek@stadsnatsforeningen.se
Telefon: 070 598 00 05

LOUISE THORSELIUS
Vice vd
E-post: louise.thorselius@stadsnatsforeningen.se
Telefon: 076 110 02 88

PER FRÖLING
Ansvarig regional samverkan
E-post: per.froling@stadsnatsforeningen.se
Telefon: 072 564 32 31

FOTO: ADOBE STOCK

Stadsnätets roll

Ett stadsnät är en lokal eller regionalt etablerad aktör som äger och tillhandahåller en robust tryggt digital infrastruktur. Tack vare stadsnäten är Sverige i dag ett av de länder i världen där störst andel av befolkningen har tillgång till en snabb och modern bredbandsanslutning. Stadsnäten la grunden för det digitala Sveriges framväxt. De är också en förutsättning för Sveriges digitala framtid. De är samhällsnät, värda att värna och viktiga att vidareutveckla.

DE FÖRSTA STADSNÄTEN bildades i början av 90-talet. Målet var att utmana det dåvarande telemonopolet och få i gång fiberutbyggnaden i kommunerna. Fiberkablar organiserades i stadsnät. Grundprincipen var enkel: Nära nät, offentligt ägda, eller drivna på det offentligas uppdrag, anpassade efter lokalsamhällets förutsättningar och

behov, öppna för olika kommersiella leverantörer.

I DAG STÅR det klart att Sverige hade haft både högre priser och färre anslutningar om det inte varit för stadsnäten. När vi blickar framåt är stadsnäten fortfarande ett framgångsrecept. Det är därför viktigt att stadsnäten får behålla sin viktiga roll på den svenska bredbandsmarknaden.

I DAG FINNS det stadsnät i cirka 200 av Sveriges kommuner. Över 90 procent av dem är kommunalt ägda. OECD konstaterar i sin rapport, Development of High speed Networks and the Role of Municipal Networks, att de privata telekombolagen ökar sina investeringar om de drivs på av konkurrens från stadsnäten. De kommunalt ägda stadsnäten tränger alltså inte undan infrastrukturinvesteringar utan driver snarare fram dem. ■

Stadsnäten i korthet:

170

Det finns cirka 170 stadsnät i Sverige, varav cirka 90 procent är kommunala.

200

De öppna stadsnäten är verksamma i närmare 200 av landets kommuner och sammantaget äger de cirka 60 procent av all bredbandsinfrastruktur.

De kommunala stadsnäten är i första hand nätägare och levererar olika grossisttjänster till branschens aktörer.

”Digitalisering, säkerhet och beredskap är bara tre exempel på en mängd tuffa utmaningar för det offentliga Sverige.”

LEDARE: MIKAEL EK

Kommuner och regioners utmaningar har aldrig varit mer komplicerade eller mångfacetterade

Digitaliseringen håller på att slå igenom med full kraft och hur långt man kommit eller hur man använder den för att utveckla sina verksamheter varierar mycket beroende på vilken kommun eller region man tittar på.

MITT I ALLT detta har säkerhetsfrågan seglat upp som en av de högst prioriterade frågorna hos kommun- och regionledningar. Säkerhetsfrågan innehåller många bottenar då det dels handlar om att klara av att möta cyberhoten, som i sig har blivit en ännu större utmaning genom den pågående digitaliseringen. Dels handlar säkerhetsfrågan också i stor utsträckning om de fysiska hoten där offentlig personal och anläggningar blir alltmer tacksamma mål för olika antagningar.

OVANPÅ UTMANINGAR MED digitalisering och säkerhet så skärps nu också kraven på hur kommuner och regioner ska axla nya utökade beredskapsuppdrag. Det handlar ytterst om att Sverige på några års sikt riskerar att dras in i krig eller väpnade konflikter. Om inte i Sverige så i vårt närområde. Så vi alla måste på olika sätt medverka i uppbygganden av vår beredskap.

DIGITALISERING, SÄKERHET OCH beredskap är bara tre exempel på en mängd tuffa utmaningar för det offentliga Sverige. Det finns en direkt anledning till att jag pekar på just dessa tre, för ofta, lite i det dolda, så arbetar våra stadsnätsmedlemmar med dessa frågor på ett mycket aktivt sätt. Det här är en del av deras vardag och de blir i allt större utsträckning utbildade och tränade i att hantera avbrott och kriser.

HISTORISKT SÅ HAR stadsnäten varit en ganska avgränsad del av den kommunala verksamheten. Men vi ser nu hur allt fler väljer att nyttja den kompetens som de besitter inom flera avgörande frågor. De kommuner och regioner som har stadsnät har en unik position att säkerställa en god digital kommunikation och rådighet över funktioner och drift. Jag kommer med stort intresse följa den här utvecklingen framöver.

MIKAEL EK
Vd, Stadsnätsföreningen

HUR TAR SIG SVERIGES
KOMMUNER OCH REGIONER AN

digitaliseringens möjligheter och utmaningar?

I Västra Götalandsregionen drivs ett brett arbete för att samordna och utveckla digitala tjänster. Dals-Ed har tagit saken i egna händer och byggt ett eget förvaltningsnät, medan Östersund visar att det går att vara en digital kommun utan att själv äga infrastrukturen. Tre olika exempel som ger en bild av hur en kommuns digitalisering formas av lokala förutsättningar och val.

Västra Götalandsregionens kraftsamling börjar ge resultat

Västra Götalandsregionen, VGR, satsar brett på digitalisering genom den senaste tidens satsning ”Kraftsamling Digitalisering”. Kraftsamlingen fokuserar på allt från bredbandsutbyggnad och cybersäkerhet till digital inkludering och digitalisering inom offentlig sektor, såsom vård, äldreomsorg och skola. Hur ser arbetet ut framåt och vilka utmaningar finns kvar för regionen?

Västra Götalandsregionen, VGR, har under många år prioriterat digitalisering och blivit en ledande aktör inom området. För detta arbete blev de tilldelade utmärkelsen Årets Bredbandsfrämjare på Stadsnåtsföreningens årskonferens tidigare i vår. Här ses digitalisering inte som en isolerad fråga utan som en del av hela den regionala utvecklingen. I utvecklingsstrategin har digitalisering prioriterats genom en särskild satsning – en kraftsamling. Arbetet leds bland annat av ett regionalt digitaliseringsråd, där många av regionens kommuner deltar.

– Digitalisering är en kraftsamling som omfattar hela den regionala utvecklingsstrategin, inte bara näringslivet, utan även kommunerna, högskolor, föreningar och kulturverksamheter, säger Maria Larsson, sammankallande i digitaliseringsrådet för

Västra Götalandsregionen och samordnare för Kraftsamling Digitalisering.

I **STRATEGIN** INGÅR fem prioriterade områden: näringslivets digitala transformation, digital kompetens och lärande, säker och hållbar digital infrastruktur, offentlig sektors digitala transformation och invånarnas digitala delaktighet och tillit. Ett konkret exempel är samarbetet med biblioteken i regionen, som fungerar som viktiga mötesplatser för att stötta invånare i frågor som rör digitala tjänster, källkritik och informationskunnighet, berättar Maria Larsson.

TROTS FRAMSTEG KVARSTÅR utmaningar, särskilt när det gäller jämlik tillgång och digital kompetens. Maria Larsson betonar vikten av fortsatt samarbete med kommunerna för att stärka digitala strategier, särskilt för att

Maria Larsson.

Eric Åkerlund.

Louise Jeppsson.

nå äldre och invånare i glesbygd. Hon lyfter också behovet av robust infrastruktur och säkerhet.

– För att minska digitala klyftor måste vi nå dem som i dag står utanför det digitala, annars riskerar vi att öka ojämlikheten, säger Maria Larsson.

ERIC ÅKERLUND, LEDAMOT i digitaliseringsrådet och regional bredbandskoordinator, ansvarar för bredbandsfrågan i regionen. Bredbandsutbyggnaden är en central komponent i VGR:s digitaliseringsarbete, eftersom den säkerställer tillgång även på landsbygden och skapar hållbara, framtidsäkra nätverk. En nyckelaktör är klusterbolaget Netwest, som VGR är största delägare i tillsammans med 28 andra kommuner.

– Netwest fungerar som en central aktör för att underlätta samarbeten mellan olika aktörer. Genom att erbjuda ett gemensamt avtal minskar byråkratin och affärer görs enklare mellan lokala stadsnät, fiberföreningar och nationella kunder, vilket i sin tur kan underlätta för lokala nätägare att få lönsamhet i sina nät, säger Eric Åkerlund.

SEDAN 2011 HAR regionen haft ett eget regionalt bredbandsstöd – något som enligt Eric Åkerlund varit en avgörande faktor för regionens framgång med bredbandsutbyggnaden.

– Kommunerna spelar en nyckelroll genom att ta initiativ tillsammans med sina lokala nätägare, och som medfinansierer. Västra Götalandsregionen står för hälften av kostnaden och kommunen för den andra hälften. På så sätt kan lokala aktörer fokusera på att ansluta hushåll och verksamheter, medan vi bygger de större strukturerna som binder ihop regionen, säger Eric Åkerlund.

REGIONEN HAR LÄNGE arbetat för att etablera ett eget 5G-nät, vilket möjliggjorts genom både regionens storlek och den interna

kompetens som finns inom organisationen.

– Det är både spännande och utmanande att vi har tagit detta steg. Vi besitter stark intern kompetens och, som en stor region, har vi resurser att göra denna satsning. 5G-satsningen och det regionala bredbandsstödet är exempel på att vi är en region som vill vara i framkant och där bredbandsutbyggnad och digitalisering har stark politisk förankring, förklarar Louise Jeppsson, förtroendevald och ordförande i infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden i regionen.

FÖR ATT DIGITALISERINGENS möjligheter ska nå hela Västra Götaland krävs samordning – inte minst mellan VGR:s egna förvaltningar och kommuner. Här spelar regionens digitaliseringsråd en nyckelroll för att samordna digitaliseringsfrågorna.

– Digitaliseringsrådet har blivit en viktig del för att skapa en helhetssyn på digitaliseringen. Genom att ha ett samarbete mellan förvaltningarna kan vi säkerställa att digitaliseringens fördelar sprids till hela befolkningen, säger Maria Larsson.

GENOM ETT STRUKTURERAT samarbete blir det lättare att skala upp lyckade initiativ och undvika dubbelarbete. Det möjliggör också ett mer samlat grepp om framtida behov, menar Louise Jeppsson.

– Det finns en stark politisk enighet om att digitaliseringen är helt avgörande för regionens framtid. Regionen gör nu en aktualisering av den regionala utvecklingsstrategin, och även om digitalisering inte föreslås vara kvar som en direkt kraftsamling så kommer vi fortsatt ha fokus på digitaliserings- och bredbandsfrågor. Vi måste se till att hela samhället hänger med – inte bara de redan uppkopplade, avslutar Louise Jeppsson. ■

JOHANNA STAVEGREN
Stadsnåtsföreningen

Västra Götalandsregionen tilldelades utmärkelsen Årets Bredbandsfrämjare 2024 av Stadsnåtsföreningen.

Närheten ger styrka

SÅ DRIVER DALS-ED SITT EGET FÖRVALTNINGSNÄT

När digitaliseringen ställer allt högre krav på kommunernas IT-system och behovet av egen digital infrastruktur ökar, blir tillgången till ett pålitligt nät allt viktigare. Dals-Eds kommun är en av få kommuner utan eget stadsnät som ändå valt att bygga upp en egen fiberinfrastruktur för sina verksamheter – ett så kallat förvaltningsnät. Redan för flera år sedan påbörjades arbetet med att skapa en digital infrastruktur som enbart används av exempelvis skolor, äldreboenden och socialtjänst. I en liten kommun med ett koncentrerat geografiskt område och en slimmad IT-avdelning har modellen visat sig vara mycket effektiv.

Till skillnad från de flesta svenska kommuner har Dals-Ed valt att bygga och driva ett eget förvaltningsnät, ett nätverk som enbart används av den kommunala organisationen. När intresset från privata aktörer för att bygga ut fibernätet uteblev samtidigt som det blev tydligt att kostnaden skulle bli för hög tog kommunen initiativet själva att bygga sitt eget nät. Med ett eget nät kunde kommunen säkra den digitala infrastrukturen för verksamheter som skola, äldreboenden och socialtjänst, samtidigt som kommunen lade grunden för en långsiktig satsning på kommunens digitalisering.

Andreas Nilsson.

Dessutom fick kommunen kontroll över både kostnader och leveranstider.

– Att vi satsat på ett eget förvaltningsnät har visat sig vara till stor

gagn för kommunen. När behoven växer och tekniken utvecklas krävs en stabil och säker infrastruktur och med kommunens förvaltningsnät har vi tryggt upp verksamheterna och rustat oss för framtidens digitala lösningar, säger Andreas Nilsson, kommunstyrelsens ordförande i Dals-Ed.

Leo Orbring.

NÄTET UTGÅR FRÅN kommunhuset och sträcker sig till samtliga enheter. Tack vare ett tidigt och välfungerande samarbete med lokala entreprenörer under fiberutbyggnaden kunde kommunen etablera ett enhetligt system som täcker samtliga verksamheter. Det geografiskt begränsade området har underlättat utbyggnaden och förenklat driften, enligt Leo Orbring, IT-techniker med fokus på nätverk och serverdrift.

– Vårt förvaltningsnät fungerar som ett förstorat hemnätverk. Eftersom våra enheter ligger nära varandra krävs bara korta sträckor fiber för varje uppkoppling. Det ger oss en hög grad av översikt och flexibilitet i hanteringen, säger Leo Orbring.

Martin Johansson.

ATT SJÄLV ÄGA nätet innebär flera fördelar. Kommunen bestämmer själv vad som kopplas upp och när uppgraderingar ska ske, och behöver inte hyra fiber av externa aktörer. Det ger full insyn i både säkerhet, kapacitet och teknisk struktur.

– Det fungerar mycket väl för oss. Vi har helt egen kontroll över nätet, vilket betyder att vi själva kan välja vad vi kopplar på och hur vi konfigurerar våra enheter, säger Martin Johansson, driftledare på IT-avdelningen på kommunen.

ETT VIKTIGT VERKTYG för det pågående digitaliseringsarbetet är det digitaliseringsråd som kommunen etablerat. Det består av representanter från olika verksamhetsområden, som socialtjänst och skola, med syftet att fånga upp behov och samordna prioriteringar inom organisationen, med fokus på digitaliseringsfrågor.

– Digitaliseringsrådet fungerar som en samlingsplats för kommunens alla digitaliseringsfrågor, vilket gör att vi får en samlad bild av behoven och kan prioritera rätt när resurser ska fördelas, förklarar Martin Johansson.

”Det fungerar mycket väl för oss. Vi har helt egen kontroll över nätet, vilket betyder att vi själva kan välja vad vi kopplar på och hur vi konfigurerar våra enheter.”

Martin Johansson

NÄTET KOPPLAR UPP tjänster som trygghetslarm, passersystem, solceller och värmeanläggningar. Bland annat används det för att visa realtidsdata från solcellsanläggningar, vilket ökar transparensen och förbättrar kommunens energiförvaltning.

– Eftersom allt är uppkopplat på förvaltningsnätet gör det att vi enkelt kan följa och styra våra anläggningar på ett effektivt sätt, säger Leo Orbring.

EN VÄXANDE PRIORITET är nätets säkerhet och robusthet. Även om större cyberattacker hittills uteblivit, arbetar kommunen förebyggande med brandväggar, redundans och aktiv övervakning. Den största fysiska utmaningen har däremot varit av ett mer naturligt slag, möss som ger sig på den digitala infrastrukturen.

– Våra största driftavbrott har faktiskt orsakats av gnagare, särskilt vid reningsverket. Därför ser vi nu över hur fibern är nedgrävd och gör det mer robust och tack vare god översikt kan vi snabbt identifiera

och åtgärda problemen när de uppstår, säger Martin Johansson.

MARTIN JOHANSSON ser bara positivt på vad deras egna förvaltningsnät möjliggjort och ser ljus på framtiden.

– Tack vare nätet kan vi vara flexibla när nya behov uppstår. Om en verksamhet behöver utökat WiFi, fler accesspunkter eller nya anslutningar kan vi agera omedelbart utan att invänta externa leverantörer. Möjligheten att själva planera, genomföra och anpassa utbyggnaden efter verksamheternas skiftande behov är ovärderlig i takt med att kraven på digitalisering ökar. Det är inte bara en teknisk lösning, det är en strategisk fördel för hela kommunen, avslutar Martin Johansson. ■

JOHANNA STAVEGREN
Stadsnätetsföreningen

Hur arbetar Östersund som inte har eget ägande över sin digitala infrastruktur?

Marie Fryklöf.

När Jämtkraft 2015 sålde stadsnätssamheten i Östersund, Krokom och Åre kommun till IP-Only, numera GlobalConnect, förlorade Östersund kommun ägarstyrningen över en samhällskritisk infrastruktur. Fiberutbyggnaden har fortsatt, men kommunen har gått från att vara nätägare till att agera beställare på en marknad som styrs av andra aktörer och prioriteringar. Kjell Nymo, bredbandssamordnare och infrastrukturarkitekt inom IT i Östersunds kommun beskriver situationen:

– Vi har inte längre samma möjlighet att påverka var och hur infrastrukturen utvecklas. Detta innebär att kommunens behov, särskilt inom områden som redundans, säkerhet och täckning för samhällskritisk verksamhet, inte alltid beaktas på det sätt vi önskar, säger Kjell Nymo.

EN VIKTIG DRIVKRAFT bakom försäljningen av Jämtkrafts fibernät var behovet av fortsatt utbyggnad av fiber till hushåll och företag. Där är Östersund kommun nöjda med hur utbyggnaden fortsatt.

– Vi har generellt en hög täckningsgrad. De som återstår är främst hushåll som inte valt

Att äga sin digitala infrastruktur har länge varit en nyckel i många kommuners strategi. Men vad händer när kontrollen över nätet försvinner? I Östersund, där Jämtkraft tidigare ägde fibernätet men inte längre gör det, har kommunen tvingats ompröva sin roll, från nätägare till beställare med begränsat inflytande över en samhällskritisk resurs.

denna typ av uppkoppling samt adresser som är tekniskt komplicerade eller allt för dyra att installera fiber till, säger Kjell Nymo.

NÄR DET GÄLLER digitaliseringen i stort har Östersund satsat på digital utveckling med fokus på samhällsnytta för invånare, företagare och anställda. Genom initiativ som den interna idéportalen Inresan samlas utvecklingsförslag in från medarbetare och kommuninvånare, vilket lett till ett brett spektrum av digitala tjänster. Exempelvis hanteras bygglovsärenden helt digitalt, kommunikation mellan föräldrar och skola sker via digitala plattformar och fjärravlästa vattenmätare har ersatt manuell avläsning.

– Vi ser digitaliseringen som ett sätt att säkra framtidens välfärd. Det handlar om att frigöra resurser, höja kvaliteten i våra tjänster och samtidigt möta utmaningarna med en åldrande befolkning och färre resurser, säger Marie Fryklöf, sektorchef Digitalisering och kommunikation i Östersunds kommun. ■

JOHANNA STAVEGREN
Stadsnätsföreningen

FOTO: ADOBE STOCK

FOTO: ADOBE STOCK

Helena Henriksson. Foto: SKR.

Sveriges Kommuner och Regioner vill med ny analys tydliggöra hur kommunala stadsnät kan samverka

Välfungerande digital infrastruktur är i dag lika självklar för välfärden som vatten i kranen. Eftersom inte alla kommuner har de resurser som krävs för att bygga och driva egna stadsnät blir samverkan avgörande. Med Sveriges Kommuner och Regioner, SKR:s, nya rättsliga analys blir det tydligare hur juridiken faktiskt möjliggör samarbete, snarare än sätter käppar i hjulen.

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har tagit fram analysen för att klargöra hur kommunala stadsnät får samverka. Den syftar till att bemöta vanliga juridiska frågetecken och samtidigt avdramatisera bilden av samverkan som något krångligt, menar Helena Henriksson, förbundsjurist på SKR.

– Många uppfattar juridiken som ett hinder, men det finns flera vägar framåt – det gäller bara att känna till dem och våga tillämpa dem, säger Helena Henriksson.

I ANALYSEN LYFTS bland annat några vanliga juridiska samverkansformer. Ett av de vanligaste sätten att samverka på är genom ett kommunalförbund, där flera kommuner bildar en gemensam juridisk enhet med ett eget fullmäktige, vilket skapar en tydlig struktur för ansvarsfördelning och beslutsfattande. Ett annat sätt är en gemensam nämnd, där kommuner styr

tillsammans inom en gemensam uppgift, till exempel teknik, drift eller förvaltning. Sedan finns även möjligheten att samverka i bolagsform, men det går även att samverka genom avtalssamverkan då en kommun överlåter en uppgift till en annan.

– Avtalssamverkan kanske inte klassas som en strikt samverkansform, men den möjliggör för större nät att stödja mindre nät och är mycket betydelsefull för deras fortsatta utveckling, säger Helena Henriksson.

EN VIKTIG DEL av analysen har varit att reda ut juridiska begrepp. Många kommuner upplever juridiken som snårig, menar Helena Henriksson. Hon hoppas att fler kommuner ska våga se möjligheterna i att samarbeta – även när det juridiska upplevs som osäkert:

– Det är viktigt att komma ihåg att det finns undantag, regler och modeller som

faktiskt underlättar samverkan – förutsatt att man vågar utforska dem, säger hon.

FÖR MINDRE KOMMUNER kan samverkan vara helt avgörande – inte bara för att klara den dagliga driften, utan också för att möta nya krav och framtidssäkra infrastrukturen. I takt med att välfärdstjänsterna blir alltmer digitaliserade, ökar också behovet av robust och säker uppkoppling.

– Digitala tjänster är i dag helt centrala för att trygghetslarm ska fungera, för att äldreomsorgen ska ha tillgång till rätt teknik, och för att hela välfärden ska hänga ihop. Då måste vi också se till att den digitala infrastrukturen fungerar och där kan samverkan vara en viktig nyckel, avslutar Helena Henriksson. ■

JOHANNA STAVEGREN
Stadsnätsföreningen

Projektet Ödrift Internet ska göra Karlstad mer robust

Med anledning av det allvarliga säkerhetspolitiska läget har krisberedskap blivit en allt viktigare fråga för landets kommuner. Tydliga krisplaner behöver upprättas för att kunna hantera kriser av olika slag. Att ha en fungerande kommunikation blir en allt viktigare stomme i krisberedskapsarbetet till följd av ett alltmer uppkopplat samhälle. Men vad händer när kopplingen till omvärlden inte fungerar?

För att säkerställa att samhället har fortsatt tillgång till samhällsviktiga digitala funktioner och tjänster vid en allvarlig krissituation har flera aktörer i Karlstad gått samman i det tvååriga projektet Ödrift internet, något magasinet Stadsnätet skrivit om i ett tidigare nummer. Ödrift innebär att det skapas små "öar" eller "baser" där vissa samhällsviktiga digitala funktioner fortsätter att fungera, trots att det saknas uppkoppling till omvärlden.

MATS JENSEN är utvecklingsstrateg vid Karlstads kommun och ingår i projektgruppen som representant för kommunen. Enligt Mats finns det mycket att göra när det kommer till att rusta den digitala infrastrukturen för framtiden, både lokalt och nationellt.

– Under flera år har vi inom Karlstads kommun funderat kring den digitala infrastrukturen och insett att vi varit rätt svaga på den punkten, säger Mats Jensen och fortsätter:

– Med det som utgångspunkt har kommunen försökt hitta lösningar för att kunna bli bättre. Det var så projektidén till Ödrift Internet föddes. Projektet bygger på ett scenario där vi blir helt utan internet och hur vi hanterar det i vårt digitala samhälle där vi använder internet till så mycket. En svårighet som jag ser det har varit att börja tänka i rätt banor och försöka reda ut vilken digital tjänst som är viktigast att den fungerar, förklarar Mats Jensen.

PROJEKTET INVOLVERAR EXPERTIS från flera olika områden, alla viktiga utifrån sina roller i samhället. Bland annat deltar lokal-tidningen NWT, som bidrar med perspektiv kring informationsspridning i kristider, och

Coop, som ansvarar för lösningar kopplade till livsmedelsförsörjning – till exempel hur invånarna ska kunna fortsätta handla mat i en krissituation. Karlstads Energi är med som nätägare med möjlighet att sätta upp ett testnät. Netnod är de som har kunskap och utrustning att kunna växla trafik lokalt. Stadsnätsföreningen medverkar också i egenskap av branschorganisation.

ASTRID KLEINE är projektledare på Karlstads Energi och är med i arbetsgruppen för ödriftsprojektet. Hon berättar att det har funnits vissa utmaningar med projektet initialt.

– Vi insåg relativt tidigt att vi, inom projektet, inte skulle ha möjlighet att lösa tillgången till internet inom respektive ö. Här behövde vi avgränsa oss till att ha en tydlig digital tjänst att arbeta med som utgångspunkt, berättar Astrid Kleine.

I HÄNDELSE AV en kris behöver invånarna kunna koppla upp sig och ta del av krisinformation från kommunen. Därför blev det naturligt att avgränsa projektet till uppkoppling mot kommunens webbplats för krisinformation.

– Genom att avgränsa oss till att inledningsvis arbeta med en digital tjänst har vi möjlighet att upptäcka och lösa problem längs vägen, vilket ger viktig erfarenhet när det sedan kommer till att lösa andra digitala tjänster – till exempel BankID, Swish och digitala tjänster inom vård, hemtjänst och vatten och avlopp, fortsätter Astrid Kleine.

PROJEKTET UTGÅR FRÅN kommunens nuvarande arbete med så kallade trygghetspunkter. En person som befinner sig vid någon av dessa punkter ska, i händelse av

en krissituation, kunna ansluta till kommunens trådlösa nätverk och via det få tillgång till internet om det finns en fungerande anslutning. Om det inte finns kommer personen i stället att kunna ansluta sig till önätet och då få tillgång till kommunens webbplats för kriskommunikation och senare även andra tjänster som finns tillgängliga inom önätet. I förlängningen ska också en person eller ett företag som är anslutet till stadsnätet kunna nå önätet och ta del av de tjänster som finns tillgängliga där.

VID TRYGGHETSPUNKTERNA SKA det, förutom uppkoppling, även finnas basala nödvändigheter såsom dricksvatten och toaletter. Här ska även gå att få information kring vad som har hänt och samhällets åtgärder.

– När du besöker en trygghetspunkt vill du ju veta vad som har hänt. Lika viktigt är att få information om sina nära och kära – att de är okej, säger Mats Jensen.

ETT MÅL ÄR att sprida konceptet Ödrift Internet vidare till andra regioner. Parallellt med projektet kommer det därför tas fram en instruktion för hur det går att bygga liknande öar i andra regioner och hur man får digitala tjänster inom dessa öar att fungera. Det kommer också att tas fram en plattform för kunskapsdelning och samverkan. ■

Läs mer om projektet Ödrift Internet på Karlstads Energis hemsida.

CARINA COHEN
Stadsnätsföreningen

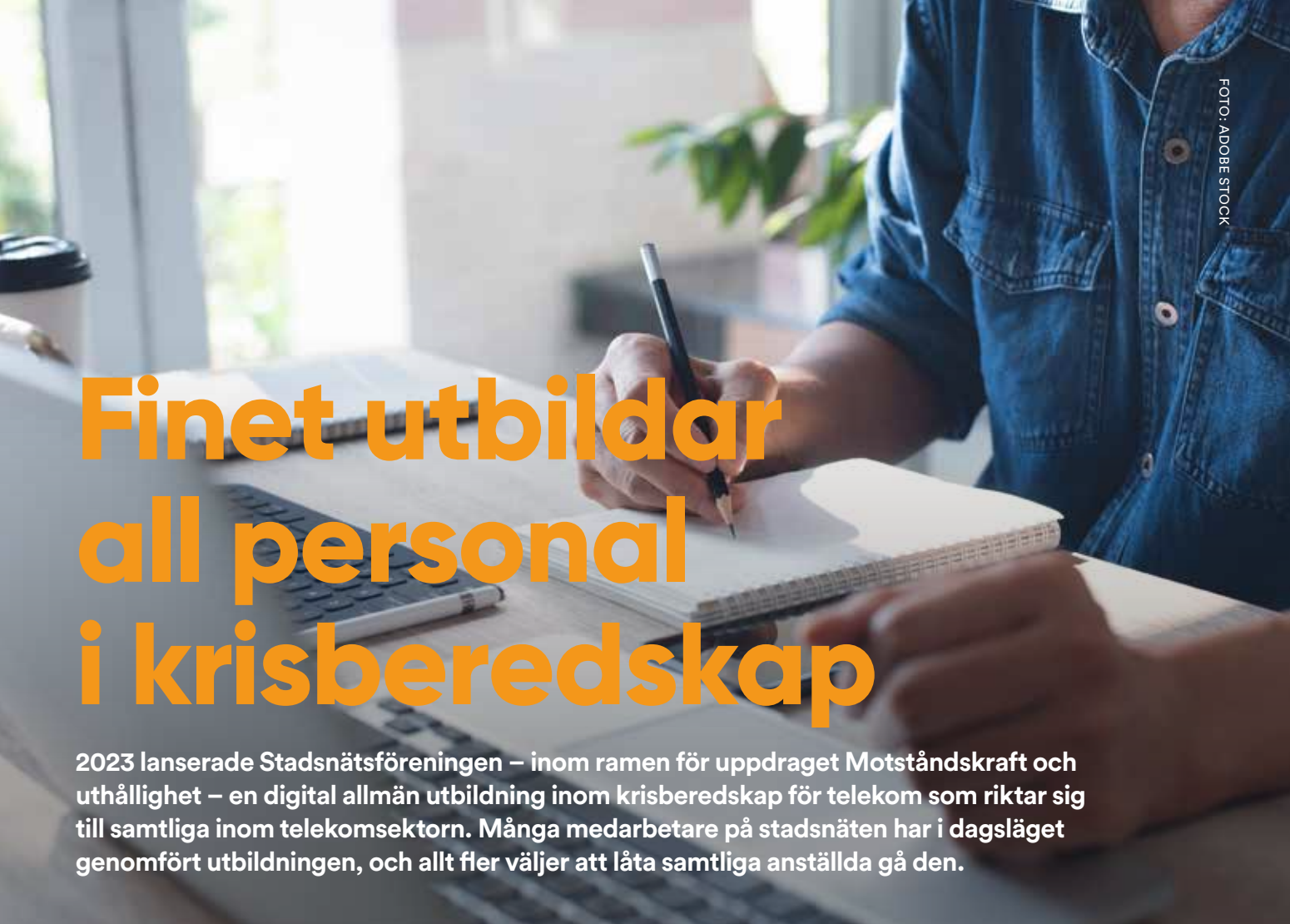
”Under flera år har vi inom Karlstads kommun funderat kring den digitala infrastrukturen och insett att vi varit rätt svaga på den punkten.”

Mats Jensen

”I händelse av en kris behöver invånarna kunna koppla upp sig och ta del av krisinformation från kommunen.”

Astrid Kleine

Finet utbildar all personal i krisberedskap

2023 lanserade Stadsnätsföreningen – inom ramen för uppdraget Motståndskraft och uthållighet – en digital allmän utbildning inom krisberedskap för telekom som riktar sig till samtliga inom telekomsektorn. Många medarbetare på stadsnäten har i dagsläget genomfört utbildningen, och allt fler väljer att låta samtliga anställda gå den.

Ett av stadsnäten som valt att satsa helhjärtat på utbildningen i krisberedskap är stadsnätet i Finspång, Finet. Här har i stort sett alla genomfört utbildningen, från projektledare till ekonomichef.

Jakob Möller.

– För oss har det varit självklart att låta alla anställda gå utbildningen. Den marknadsförs som en allmän utbildning och som vi ser det är det är bra om alla har samma utgångsläge, oavsett befattning, berättar Jakob Möller, driftchef hos Finet.

EN GEMENSAM GRUNDFÖRSTÅELSE är av yttersta vikt när det kommer till att hantera incidenter enligt Jakob Möller, och här blir personalens kunskaper a och o.

– Vi är ett ganska litet stadsnät vilket innebär att alla blir involverade på något sätt vid en incident eller krissituation. Då

underlättar det om alla har samma grundförståelse, mycket för att kunna agera tidigare och på rätt sätt, fortsätter Jakob Möller.

DEN ALLMÄNNA UTBILDNINGEN krisberedskap för telekom är en bred utbildning med ett innehåll som är relevant för alla som arbetar inom telekombranschen. Här ges en introduktion till Sveriges telekomberedskap, webbutbildningar för civilt försvar, lag och rätt i krig, hur man skyddar sig mot informationspåverkan, Post- och telestyrelsens roll och ansvar för att nämna några områden.

– Det här är viktiga delar som alla som jobbar inom telekomsektorn behöver känna till, oavsett befattning. Finet är ett bra föredöme i sammanhanget som väljer att inkludera alla anställda, säger Linda Kindberg, beredskapschef

Linda Kindberg.

och nationell beredskapssamordnare och ansvarig för beredskapsutbildningar hos Stadsnätsföreningen. ■

Läs mer om Stadsnätsföreningens beredskapsutbildningar på Stadsnätsföreningens webbplats.

CARINA COHEN
Stadsnätsföreningen

Om uppdraget Motståndskraft och uthållighet

Stadsnätsföreningen har sedan 2022 arbetat med uppdraget Motståndskraft och uthållighet på uppdrag av Post- och telestyrelsen, PTS.

Uppdraget handlar om att stödja och utveckla branschens gemensamma beredskapsförmåga i händelse av kris, höjd beredskap och krig. I dag är en majoritet av alla stadsnät delaktiga i uppdraget.

Samverkan och kompetens

– VIKTIGA BYGGSTENAR FÖR KOMMUNER

En fortsatt digital utveckling i kommuner och regioner kräver mer än teknik. Enligt Markus Bylund, chef för digitalisering och förnyelse på Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, är lokal kompetens, robust infrastruktur och samverkan viktiga delar för att säkra en stark digital infrastruktur.

Digitaliseringen har kommit långt, men nu tar arbetet med att förnya och samordna verksamheter fart. Markus Bylund, chef för digitalisering och förnyelse på SKR, betonar att en lokal infrastruktur och lokal kompetens är avgörande för att fortsätta utvecklingen och påpekar att en stor del av digitaliseringen handlar om verksamhetsutveckling, inte enbart om teknik.

– Alla medarbetare arbetar mer eller mindre digitalt, men behovet av att stärka kompetensen är fortfarande stort. På lokal nivå behövs mer kompetens för att förändra och utveckla verksamheterna, säger Markus Bylund.

Markus Bylund. Foto: Hans Alm.

SVERIGE HAR STARKA förutsättningar

för att utveckla digitaliseringen i hela landet, menar Markus Bylund, men det varierar beroende på kommunens storlek. I mindre kommuner går det inte att driva verksamhet på samma sätt som i större städer, men genom samverkan kan mer uppnås. Här kan stadsnäten i de kommuner som har det spela en nyckelroll.

– Stadsnäten känner till sina lokala förutsättningar, har teknisk kompetens och kan agera snabbt. Det gör dem till en viktig del av ett fungerande digitalt ekosystem. Genom stadsnäten kan kommuner samverka med varandra för att samordna resurser och stärka den digitala infrastrukturen på lokal nivå, säger Markus Bylund.

I DAG är säkerhet och robusthet centrala ämnen. Flera robusta lösningar är ett måste, och ödrift, det vill säga lokal drift av utvalda system, är ett exempel på en sådan lösning som kan komplettera andra alternativ för att säkra den digitala infrastrukturen.

– Huvudsaken är att den digitala infrastrukturen är säker och pålitlig. Vissa system bör drivas lokalt för att stärka robustheten, medan andra lösningar bäst hanteras på andra sätt. Det viktiga är att vi alltid har en stabil och säker grund, säger Markus Bylund.

FÖR ATT STÖDJA kommunerna i detta arbete har SKR initierat Handslaget, ett initiativ för att effektivisera digitaliseringen utifrån gemensam-

ma behov. Handslaget omfattar områden som digital post, säker kommunikation och identitetshantering.

– Handslaget är mer än en teknisk lösning; det samlar initiativ inom flera sektorer och gör att kommunerna kan arbeta gemensamt. När aktörer strävar mot samma mål skapas bättre förutsättningar för kvalitet och starkare resultat för medborgarna, avslutar Markus Bylund. ■

JOHANNA STAVEGREN
Stadsnätsföreningen

Stadsnäten i Sverige är sammantaget...

...den aktör som anslutit
flest mobilmaster

...den aktör som byggt
ut mest fiber